

offshore zones is set by the Cabinet of Ministers of Ukraine "; whereas paragraph 3 ch. 2, Art. 17 should be deleted. This amendment will give managers the opportunity to determine the feasibility of the customer's choice, which is registered in offshore zones.

That such amendments will effectively counteract the removal budget funds received as a result of winning the public procurement offshore and positive impact on the national economy.

Keywords: *public procurement, offshore, budget, regulation, scheme, counteraction, final beneficial owner (controller).*

Надійшла до редакції 10.06.2015

Самсонова В. В.

здобувач

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

УДК 343.985.4

ОГЛЯД МІСЦЯ ПОДІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРАДІЖОК, ВЧИНЕНИХ НА ТЕРИТОРІЇ САДІВНИЦЬКИХ ТОВАРИСТВ І ДАЧНИХ КООПЕРАТИВІВ

Розглянуто особливості огляду місця події при розслідуванні крадіжок, вчинених на території садівницьких товариств і дачних кооперативів. Приділено увагу тактичним прийомам цієї слідчої (розшукової) дії, засобам та методам виявлення, фіксації та вилучення слідів злочину.

Ключові слова: *садівницькі товариства і дачні кооперативи, огляд, тактичні прийоми, сліди злочину.*

Постановка проблеми. Особливе місце серед слідчих дій, що спрямовані на отримання доказової інформації з матеріальних джерел, належить огляду. Відповідно до ст. 237 КПК України, з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей та документів.

Одним з основних видів огляду є огляд місця події. Він належить до першочергових, неповторних та незамінних слідчих (розшукових) дій. Його не можна замінити іншими слідчими (розшуковими) діями, зокрема, допитами осіб, які є очевидцями злочинної події, оскільки жоден свідок не може дати у своїх показаннях необхідного обсягу інформації, яку може виявити слідчий безпосередньо під час проведення огляду місця події. Під час його проведення оглядають усі об'єкти, які можуть стосуватися кримінального правопорушення, залежно від конкретної слідчої ситуації, за внутрішнім переконанням слідчого. Тому інформативність слідчого огляду є набагато вищою, ніж, наприклад, обшуку чи слідчого експерименту [1, с. 51]. Саме тому розробка та вдосконалення тактичних прийомів даної слідчої (розшукової) дії є актуальною для практики розслідування

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Розробці та вдосконаленню тактичних прийомів огляду місця події при-

ділялося достатньо уваги з боку вчених-криміналістів. Значний внесок у розробку цієї проблеми зробили Ю.П. Аленін, В.П. Бахін, Р.С. Белкін, В.Д. Берназ, А.Ф. Волобуєв, В.А. Журавель, А.В. Іщенко, В.О. Коновалова, Н.І. Клименко, В.С. Кузьмічов, Є.Д. Лук'янчиков, В.Г. Лукашевич, Г.А. Матусовський, М.В. Салтевський, Р.Л. Степанюк, В.В. Тіщенко, Л.Д. Удалова, К.О. Чаплинський, С.С. Чернявський, В.Ю. Шепітько та інші. Однак досі залишається недостатньо розробленою тактика огляду місця події при розслідуванні крадіжок, вчинених на території садівницьких товариств і дачних кооперативів.

Метою статті є визначення особливостей огляду місця події при розслідуванні крадіжок, вчинених на території садівницьких товариств і дачних кооперативів.

Виклад основного матеріалу. Узагальнюючи погляди науковців, можна зазначити, що під оглядом розуміють процесуальну дію, яка полягає у безпосередньому сприйнятті об'єктів з метою виявлення слідів кримінального правопорушення та інших речових доказів, з'ясування механізму злочинної події, а також обставин, що мають значення для кримінального провадження [2, с. 217; 3, с. 3; 4, с. 334]. Огляд є першочерговою і невідкладною слідчою (розшуковою) дією, процесуальний порядок проведення якої регламентується ст. 237 КПК України.

Під час розслідування крадіжок, вчинених на території садівницьких товариств і дачних кооперативів, огляд дозволяє слідчому безпосередньо сприймати місце події та об'єкти з метою виявлення слідів злочину; скласти уявлення про механізм учиненого кримінального правопорушення; виявити, зафіксувати, вилучити, дослідити і оцінити сліди злочину, негативні обставини та інші речові докази, що мають значення для кримінального провадження; встановити обставини, причини та умови, що сприяли учиненню кримінального правопорушення; скласти уявлення про особу злочинця; своєчасно висунути слідчі або оперативно-розшукові версії та правильно визначити напрями досудового розслідування; одержати вихідну інформацію для організації пошуку злочинця і провадження невідкладних слідчих (розшукових) дій; затримати злочинців по гарячих слідах або визначити напрями їх переслідування, встановити кількість злочинців та ін.

Узагальнення кримінальних проваджень з досліджуваного виду крадіжок дозволило дійти висновку, що огляд проводився у 95 % випадків. Слід зазначити, що від своєчасності і якості проведення оглядів у багатьох випадках залежить успіх у розслідуванні кримінальних правопорушень зазначеної категорії. Будь-яке невивірване зволікання з проведенням огляду місця події може призвести до псування слідів злочину.

При розслідуванні крадіжок, вчинених на території садівницьких товариств і дачних кооперативів, місцем події можуть бути такі об'єкти: садові земельні ділянки, призначені для ведення індивідуального або колективного садівництва, що знаходяться у власності громадян; будівлі, розташовані на цій ділянці, в тому числі й житловий будинок; місце розташування майна

спільного користування членів кооперативу, призначене для забезпечення їх потреб у межах його території для проходу, проїзду, водопостачання та водовідведення, електропостачання, газопостачання, тепlopостачання, охорони, організації відпочинку та інших потреб.

Огляд місця події складається з трьох основних етапів: підготовчого; робочого та заключного [4, с. 336]. Можна погодитися з думкою В.Ю. Шепітька, який вказує, що підготовка до огляду являє собою певний комплекс заходів організаційно-забезпечувального характеру, що створюють сприятливі умови для його проведення [5, с. 198].

Під час розслідування крадіжок, вчинених на території садівницьких товариств і дачних кооперативів, підготовчий етап огляду повинен починатися з моменту прийняття рішення про проведення слідчої (розшукової) дії і включати діяльність слідчого, прокурора до виїзду на місце події і безпосередньо на місці події.

Вивчення слідчої практики, узагальнення наукової літератури і результатів опитування працівників слідчих підрозділів дозволяють зробити висновок, що до виїзду на місце події слідчий повинен здійснити такі організаційно-підготовчі заходи:

– забезпечити негайне прибуття слідчо-оперативної групи на місце події. Огляд може бути відкладений у зв'язку з несприятливими умовами, але з обов'язковим забезпеченням охорони місця події. Між одержанням вихідної інформації про вчинення кримінального правопорушення і початком проведення слідчого огляду повинен проходити мінімальний проміжок часу. Узагальнення слідчої практики дозволяє зробити висновок, що оптимальний проміжок часу не повинен перевищувати 15 хвилин. Ігнорування принципу невідкладності, необґрунтоване та невинуватне зволікання огляду може призвести до негативних наслідків, зокрема, до зміни обстановки на місці події, знищення слідів кримінального правопорушення та речових доказів [1, с. 58]. Слід також звернути увагу на те, що результативність огляду багато в чому залежить і від складу слідчо-оперативної групи. На підставі узагальнення даних опитування працівників слідчих підрозділів та матеріалів слідчої практики можна дійти висновків, що слідчо-оперативна група при розслідуванні розгляданого виду крадіжок у повному складі на місце події виїжджала лише у 64 % випадків. У більшості випадків до складу групи не залучалися працівники оперативних підрозділів та експерти. Таке становище пояснюється певним дефіцитом кадрів у місцевих відділах внутрішніх справ, а також певною зневагою до даного виду злочинів у зв'язку з нібито їх малозначимістю;

– у разі неможливості негайного прибуття слідчо-оперативної групи на місце події забезпечити його охорону. Цей захід найчастіше забезпечується на прохання співробітників міліції самими господарями дачної ділянки;

– забезпечити залишення на місці події свідків та очевидців до прибуття слідчо-оперативної групи;

– підготувати необхідні науково-технічні засоби. Застосування науково-технічних засобів, використання досягнень науки і суворе дотримання кри-

міналістичних правил поводження з матеріальними джерелами доказової інформації має важливе значення для проведення огляду [6, с. 50].

– вирішити питання щодо застосування службово-розшукового собаки.

Після прибуття на місце події слідчий повинен вжити таких організаційних заходів:

– видалити з місця події сторонніх осіб та вжити заходів для збереження слідів кримінального правопорушення та речових доказів;

– вжити заходів щодо встановлення очевидців кримінального правопорушення, можливо осіб, які знаходилися на сусідніх дачних ділянках;

– вжити заходів для організації переслідування і затримання злочинців по гарячих слідах.

Після проведення організаційно-підготовчих заходів слідчий переходить до робочого етапу огляду, під час якого знайомиться з обстановкою місця події, визначає межі огляду, висуває версії стосовно події злочину. Якщо діяльність слідчого на організаційно-підготовчому етапі має організаційний характер, то на робочому етапі вона набуває дослідницького характеру. Робочий етап слідчого огляду складається з низки тактичних прийомів, що передують самому огляду та супроводжують його [1, с. 51]. Під тактикою огляду слід розуміти комплекс найбільш ефективних і раціональних прийомів та способів дій або найбільш доцільну лінію поведінки слідчого, що забезпечує виявлення максимальної кількості слідів кримінального правопорушення, речових доказів та встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження.

На підставі узагальнення практики розслідування крадіжок, вчинених на території садівницьких товариств і дачних кооперативів, можна дійти висновків, що до основних організаційно-тактичних заходів огляду можна віднести такі: правильне визначення меж слідчого огляду (42 % респондентів). У справах зазначеної категорії межі огляду можуть бути достатньо значними – від місця проникнення на територію садівницького товариства чи дачного кооперативу, включаючи сам будинок, до шляху відходу злочинців; обрання правильного порядку пересування місцем події під час огляду (34 % респондентів); обрання необхідних засобів виявлення, фіксації та вилучення слідів злочину (55 % респондентів); правильне визначення тактичних прийомів огляду місця події та окремих його елементів (76 % респондентів).

Метод огляду обирається залежно від конкретної обстановки, що склалася на місці події. Як правило, огляд при розслідуванні крадіжок, вчинених на території садівницьких товариств і дачних кооперативів, починається з дачного будинку. У такому випадку слід обирати ексцентричний спосіб огляду прилеглої території. У разі, коли спочатку виявлено місце проникнення на територію кооперативу, наприклад отвір у паркані, огляд проводиться ексцентричним способом. У будь-якому випадку огляд території дачної ділянки проводиться не суцільно, а вибірково. Щоб виявити сліди на місці події, необхідно скласти модель події, тобто загальне уявлення про характер і хід події, що відбулася; ознайомитися з обстановкою місця події, встановити стан і

положення окремих предметів до події, виділити місця ймовірного розташування слідів, взаємозв'язок різних слідів та механізм їх утворення, визначити шляхи приходу та відходу злочинців. Виходячи зі створеної моделі події в цілому, визначаються вузлові ділянки приміщення, місцевості, конкретизуються предмети, що знаходяться на ділянках, на яких, ймовірніше, могли бути залишені сліди. При цьому треба виходити з обстановки місця події, з властивостей слідосприймаючої поверхні, механізму утворення різних слідів. Під час огляду доцільно керуватися принципом комплексного підходу до пошуку слідів, тобто необхідно ретельно шукати сліди, утворені різними об'єктами: сліди рук, взуття, знарядь злочину, мікрочастинки, запах тощо. Сліди треба виявляти в повному обсязі, не варто робити передчасні висновки щодо ідентифікаційної значимості слідів, оскільки часто навіть неповні або нечіткі сліди можуть мати важливе криміналістичне значення.

Під час вилучення слідів необхідно керуватися такими правилами: прагнути вилучати сліди разом із предметом, на якому вони утворені. Якщо слід знаходиться на малоцінному громіздкому предметі, доцільно вилучати слід разом із частиною предмета; у разі неможливості вилучення предмета або його частини зі слідом, він копіюється шляхом виготовлення зліпків або копіюванням на слідокопіюючі матеріали; під час вилучення слідів на предметі важливо зафіксувати положення предмета або його частини на місці виявлення, вказати, де зовнішня та внутрішня сторони, нижня чи верхня сторона предмета тощо; самі предмети або їх копії слід упакувати так, щоб під час транспортування та зберігання виключити можливість пошкодження слідів. Упаковка опечатується, до неї додається супровідний текст із зазначенням, що в ній знаходиться, де, коли, ким і у зв'язку з чим вилучено та засвідчується підписами слідчого і понятих [7, с. 98].

Заключний етап огляду полягає в узагальненні, аналізі та оцінці зібраної інформації та фіксації його результатів. Про проведення огляду слідчий складає протокол, який є обов'язковим засобом фіксації даної слідчої (розшукової) дії. Він може складатися як під час проведення огляду, так і після його закінчення. Відповідно до ст. 237 КПК України, при огляді слідчий, прокурор або за їх дорученням залучений спеціаліст має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати речі й документи, які мають значення для кримінального провадження.

Протокол огляду складається з трьох частин: вступної, описової та заключної і повинен містити такі відомості: дата та місце проведення огляду; час початку та закінчення слідчої дії; відомості про особу, яка проводила огляд, та осіб, які беруть у ньому участь; привід та підстави для проведення огляду; правове обґрунтування огляду з посиланням на відповідні статті КПК України; відомості про понятих; запис про роз'яснення прав та обов'язків понятим відповідно до КПК України; умови проведення огляду: погода, освітлення, температура тощо; орієнтуючий і детальний опис місця події: характер місцевості,

межі огляду тощо; детальний опис виявлених слідів кримінального правопорушення, речових доказів і інших об'єктів, що мають значення для кримінального провадження, та їх характеристика; відомості про застосування науково-технічних засобів; відомості про вилучені предмети і сліди, умови їх фіксації; перелік схем, фотознімків та відеофрагментів, виконаних під час проведення огляду; запис про ознайомлення з протоколом усіх учасників слідчої (розшукової) дії; заяви та зауваження присутніх під час слідчої (розшукової) дії осіб, зроблені з приводу тих чи інших дій слідчого [1, с. 78].

Висновки. Підсумовуючи, слід зазначити, що досягнення мети огляду можливе за умови своєчасного його проведення, використання всієї сукупності тактичних прийомів та комбінацій. Для визначення послідовності проведення огляду необхідно враховувати слідчу ситуацію, що склалася на певному етапі досудового розслідування, і використовувати наявну оперативно-розшукову інформацію про вчинене кримінальне правопорушення, визначаючи найбільш імовірні місця знаходження слідів злочинної діяльності та інших речових доказів, що мають значення для кримінального провадження.

Бібліографічні посилання

1. *Чаплинський К. О.* Тактичне забезпечення проведення слідчих дій : монографія / К. О. Чаплинський. – Дніпропетровськ, 2011.
2. Криміналістика : підручник для студ. юрид. спец. вищих закладів освіти / кол. авторів : Глібко В. М., Дудніков А. Л., Журавель В. А. та ін. ; за ред. В. Ю. Шепітька. – К., 2001.
3. Огляд місця події при розслідуванні окремих видів злочинів : наук.-практ. посібник / за ред. Н. І. Клименко. – К., 2005.
4. *Салтевський М. В.* Криміналістика (у сучасному вигляді) : підручник / М. В. Салтевський. – К., 2005.
5. *Шепітько В. Ю.* Криміналістична тактика (системно-структурний аналіз) : монографія / В. Ю. Шепітько. – Х., 2007.
6. *Гончаренко В. И.* Научно-технические средства в следственной практике / В. И. Гончаренко. – К., 1984.
7. Криміналістика : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / К. О. Чаплинський, О. В. Лускатов, І. В. Пиріг та ін. – Дніпропетровськ, 2014. – 380 с.

Самсонова В. В. Осмотр места происшествия при расследовании краж, совершенных на территории садовых товариществ и дачных кооперативов. Рассмотрены особенности осмотра места происшествия при расследовании краж, совершенных на территории садоводческих товариществ и дачных кооперативов. Уделено внимание тактическим приемам этого следственного (розыскного) действия, средствам и методам выявления, фиксации и изъятия следов преступления.

Ключевые слова: садоводческие общества и дачные кооперативы, осмотр, тактические приемы, следы преступления.

Samsonova V. V. Inspection of scene in investigation of thefts committed on territories of horticultural societies and summer communities. The article reviews the features of the scene in the investigation of thefts committed in the territory of horticultural societies and summer community.

One of the main views is to review the scene. It belongs to the primary, unique and irreplaceable investigative (detective) of action. It cannot be replaced by other investigators (search) actions, including interrogations of persons who have witnessed a criminal event, since no witness is unable to give his testimony in the required amount of information that can directly

identify the investigator during the inspection of the scene. During his holding inspect all items that may be relevant to a criminal offense, depending on the specific investigation of the situation, the inner conviction investigator.

During the investigation of thefts committed in the territory of horticultural societies and summer community review allows the investigator: directly perceive the scene and objects to detect traces of the crime; an idea of the mechanism is done criminal offense; detect, fix, remove, examine and evaluate evidence of a crime, negative circumstances and other evidence that are relevant to the criminal proceedings; establish the circumstances, causes and conditions that contributed to the commission of a criminal offense; an idea of the identity of the offender; promote timely investigative or operational-search version and correctly identify the areas of pre-trial investigation; obtain background information for organizing the search and criminal proceedings urgent investigative (detective) of action; detain criminals in hot pursuit or determine the direction of their pursuit, set the number of criminals and others.

An attention is paid to tactics of investigative (detective) of action, means and methods of detection, fixation and removal of traces of the crime. Inspection of the scene consists of three phases: preparatory; working and final. During the investigation of thefts committed in the territory of horticultural societies and summer community preparatory stage examination should begin with the decision to conduct the investigation (investigation) activities and include activities prosecutor before leaving the scene and immediately at the scene, namely to ensure immediate arrival investigative team to the scene; failing immediate arrival investigative team to the scene to ensure its protection; provide leaving the scene of witnesses and eyewitnesses to arrival investigative team; prepare the necessary scientific and technical means; resolve questions about the use of service-detecting dogs.

After the organizational preparations investigator goes to your review phase, during which he met with the situation of the site, defines the boundaries of view, makes versions regarding crime. If the investigating activity on organizational preparatory phase has an organizational nature, then it becomes your stage research character. The final stage is to review the compilation, analysis and evaluation of collected information and recording the results.

Keywords: *gardening societies and suburban cooperatives, review, tactics, traces of crime.*

Надійшла до редакції 05.06.2015

Чижиченко Д. В.

здобувач

*(Харківський національний
університет внутрішніх справ)*

УДК 343.98

ПРИНЦИП ПРОПОРЦІЙНОСТІ ЗАХОДІВ ТЯЖКОСТІ ЗЛОЧИННОГО ДІЯННЯ ЯК ПІДГРУНТЯ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ПРАВОВОЇ БАЗИ ЗДІЙСНЕННЯ ОРЗ, ЩО ОБМЕЖУЮТЬ ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ

Запропоновано законодавчу конкретизацію системи злочинів для попередження, виявлення та припинення яких можливо використовувати відповідно до принципу пропорційності оперативно-розшукові заходи, що обмежують права і свободи людини під час оперативно-розшукової діяльності. Визначено прогалини законодавства та невідповідність його вимогам Європейського суду з прав людини.

Ключові слова: *оперативно-розшукова діяльність, права і свободи людини, оперативно-розшукові заходи, принцип пропорційності, суб'єкти оперативно-розшукової діяльності.*